

کار تولید

آموزش و پرورش

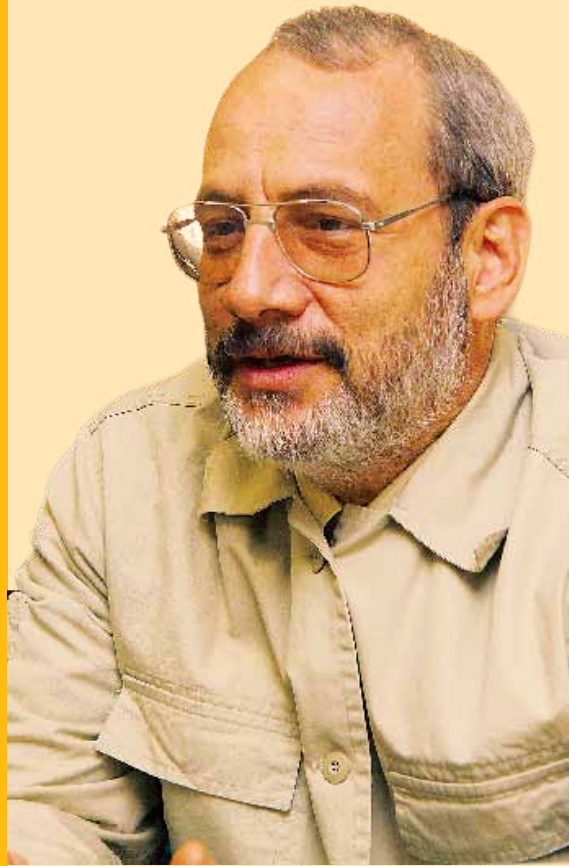
حمیدرضا کفاش
دکترای علوم قرآنی

جامعه شناسی کار

کار را می‌توان «استفاده از نیروهای مادی و معنوی در راه تولید ثروت یا ایجاد خدمات» تعریف کرد. در واقع، کار انسان منشأ سود یا ارزش است. پس در تعریف کار همواره باید «مفید بودن» را در نظر داشت. اقتصاددانان ویژگی کار انسان را قبل از هر چیز در ساختن و سازمان دادن به مبارزه با طبیعت، در یک چارچوب اجتماعی، می‌دانند. به بیان دیگر، کار مجموعه اعمالی است که انسان به کمک مغز، دست، ابزار و ماشین برای استفاده عملی از ماده روی آن انجام می‌دهد، اما این اعمال نیز متقابلاً بر انسان اثر می‌گذارد و او را تغییر می‌دهد. این کنش و واکنش بین انسان و محیط کم و بیش طبیعی و عامل محرکی است که موجب دگرگونی در ساخت‌های اجتماعی می‌شود.

کار، تولید، بهره‌برداری و هر فعالیتی که هدف از آن افزایش بهره‌وری است در نظام‌های آموزشی نیز، عامل تعیین‌کننده ارزشمندی است. در نظام‌های آموزشی غربی مانند «آلمان»، «فرانسه» و آمریکا یا آسیا، مانند چین، همه دانش‌آموزان دختر و پسر ملزم به شرکت در دوره‌های کارآموزی در بخش‌های تولیدی هستند تا قابلیت فعالیت‌های فنی، حرفه‌ای و در نهایت اشتغال برای آنان فراهم شود. در واقع، این امر سبب بروز استعدادها و به ظهور رسیدن ظرفیت آنان خواهد شد.

شکوفایی کردن استعدادها و دانش‌آموزان و در نهایت نشاط بخشیدن به آنان مستلزم کار و فعالیت است. این درجات و مراتب عاطفی گوناگون که در حین کار و فعالیت بروز می‌کند برحسب قالب‌های اجتماعی و فرهنگی به صورت گوناگون ظاهر می‌شود. اگر کار و فعالیت در وضعیت مناسب و درست انجام پذیرد، تأثیرات مثبتی بر شخصیت فرد به‌جا می‌گذارد. کار، به‌خصوص اگر با انتخاب آزاد و مبتنی بر استعدادهای فرد باشد، عامل روان‌شناختی مهمی در ساخت شخصیت، ایجاد رضایت دائمی و احساس خوشبختی فرد است. در یک عبارت، کار از نظر اجتماعی

اشاره

بشر از سپیده دم تاریخ، با به کارگیری هوش و آگاهی خود به ابزارسازی پرداخته و ماده و طبیعت را به خدمت خود درآورده است. در این راه، او به آنچه مستقیم در دسترس داشته اکتفا نکرده، بلکه همواره در تلاش و تکاپو بوده است تا با استفاده از آنچه در دسترس دارد نیازهای خود را برآورد. بدین ترتیب، کار بشر هر روز پیچیده‌تر شده و از مرحله طبیعی و غریزی فاصله گرفته تا این‌که جنبه فرهنگی یافته است. از سوی دیگر، چون زندگی اجتماعی نیازمند همکاری و همیاری است، این امر به تقسیم کار و توسعه تخصص‌ها و مهارت‌های گوناگون منجر شده و بر پیشرفت کمی و کیفی کار، آثار و نتایج آن‌ها افزوده و روابط اجتماعی و سازمان‌یافته انسان را در قالب نهادها، سازمان‌ها، مؤسسات و واحدهای کم و بیش وسیع و تخصصی گسترش داده است. بدین ترتیب، کار انسان نه فقط با تجربه و دانش او در آمیخته، بلکه به صورت امری فرهنگی و ارزشی جلوه‌گر شده است. در نتیجه می‌توان گفت، بین اندیشه، کار و روابط اجتماعی پیوندی ناگسستنی پدید آمده است که حاصل آن به‌وجود آمدن تمدن و فرهنگ بشری است.

کلیدواژه‌ها:

و پرورش
کار، تولید، اشتغال، آموزش

در شکفتگی و تحرک تمدن‌ها، و از نظر فردی در تحقق شخصیت فرد و سرنوشت او اثرگذار است.

تولید و اشتغال

کار و تولید و توسعه صنعت، برخلاف اعتقاد رایج، خاص جوامع اروپای غربی و آمریکای شمالی نیست، بلکه این‌ها همه جنبشی است که در چند قرن اخیر، به‌طور سریع و متوالی در همه کشورهای، صرف‌نظر از ساخت اقتصادی و اجتماعی آن‌ها گسترش یافته است. به همین دلیل، عقب‌ماندگی و توسعه‌نیافتگی را باید در تأخیری که از نظر توسعه صنعت، اشتغال و نظام آموزشی در برخی کشورها وجود دارد جست. در این میان، کار رکن اساسی رشد و توسعه است که در عین حال سبب آسایش و رفاه جامعه نیز می‌شود. کار اساسی‌ترین فعالیت در حیات آدمی است که بدون آن نه تولید، نه گسترش و نه ازدیاد وسایل و لوازم زندگی، هیچ‌یک قابل تصور نخواهد بود.

یکی از لوازم و ضرورت‌های پیشرفت و توسعه صنعتی، به عنوان یک نظام اقتصادی، کارایی نیروی انسانی است که باید از راه کاربرد علم و فناوری به دست آید. در این‌جا عرضه نیروی انسانی کارآمد و متخصص به بخش‌های صنعتی، کشاورزی و خدمات، از وظایف آموزش و پرورش است.

در جهان امروز آموزش و پرورش نوعی سرمایه‌گذاری ملی محسوب می‌شود، زیرا در کشف و پرورش استعدادها عالی نقش حیاتی دارد و سبب بروز استعدادهای افراد می‌شود که در نهایت برای فرد و جامعه ارزش اقتصادی دارد. از این‌روست که کشورهای توسعه‌یافته مانند آمریکا، آلمان و ژاپن پیشرفت اقتصادی خود را مدیون سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش هستند.

نیروی انسانی هر کشور، ابزاری برای توسعه اقتصادی آن کشور است و بدون آن دستیابی به توسعه غیرممکن. سیاست‌های آموزش و پرورش باید الگوی اشتغال را طوری پیش‌بینی کند که با در نظر گرفتن عوامل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی حداکثر بازده و بهره‌وری را در نیروی کار به همراه داشته باشد و شرایط مناسب را برای اشتغال دانش‌آموزان در بازار کار فراهم کند.

وضعیت سواد شاغلان آموزش فنی و حرفه‌ای

رشد صنعت و خدمات در ایران موجب افزایش کارگاه‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات کوچک به‌ویژه در فعالیت‌های

بازرگانی و خدماتی در دهه اخیر شده و بخش عظیمی از نیروی کار را به خود اختصاص داده است. انگیزه اصلی تأسیس این کارگاه‌ها و مؤسسات آشنایی قبلی سرپرستان آن‌ها با صنعت یا حرفه موردنظر است. این سرپرستان و کارکنان آن‌ها غالباً تحصیلات دوره راهنمایی یا متوسطه دارند و مهارت خود را به‌صورت عملی و ضمن کار کسب کرده‌اند.

در این‌جا نقش آموزش و پرورش (خاصه آموزش فنی و حرفه‌ای) که بها دادن به ارتقای مهارت حرفه‌ای نیروی انسانی متخصص برای کار با فناوری مدرن است، در تحول قدرت تولیدی کشور انکارناپذیر است. لذا باید راهبرد دقیقی برای توسعه منابع انسانی در آموزش و پرورش تدوین کرد که با مدنظر قرار دادن افزایش تولید ناخالص ملی و افزایش بهره‌وری در کار، نه تنها امکان شرکت افراد جویای کار را در فعالیت‌های گوناگون اقتصادی در نظر داشته باشد، بلکه امکان تأمین تخصص، مهارت و صلاحیت لازم را برای تأمین رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور فراهم کند. البته سمت‌گیری کلی باید به سوی فعالیت‌هایی باشد که جدا از جنبه اشتغال‌زایی آن متضمن بهره‌وری و بازدهی مطلوب نیز باشد. توجه به مسائل جمعیتی و تأثیری که بر ساخت کلی اشتغال و تغییر بنیان‌های اقتصادی و تولیدی کشور می‌گذارد از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. در نتیجه، در چارچوب هدف‌های کلی رشد اقتصادی و اهمیت تولید ملی در سال ۱۳۹۱، ضرورت تعیین خط‌مشی‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ریزی تربیت نیروی انسانی کارآمد در نظام آموزشی ایران امری اجتناب‌ناپذیر است. برای حل چالش اشتغال به کار دانش‌آموختگان دوره متوسطه، اقدامات زیر در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی فنی و حرفه‌ای و نظری ضروری است:

- تولید کتاب‌های درسی تلفیقی دوره متوسطه
- تولید کتاب درسی فنی و حرفه‌ای براساس استانداردهای بین‌المللی
- توسعه مؤسسه‌های آموزش حرفه‌ای براساس استانداردهای بین‌المللی
- ایجاد مجتمع‌های آموزش صنعتی مطابق با مهارت‌های شغلی موردنیاز بازارهای کار داخلی و جهانی
- استفاده از فناوری‌های کارآمدتر با توانایی‌های علمی - تخصصی و مدیریتی حاکم بر این واحدها
- همکاری مشترک وزارت آموزش و پرورش با وزارت کار و امور اجتماعی